

Životní prostředí se v Česku díky investicím dlouhodobě zlepšuje. Krajina je však nadále v ohrožení a projevy změny klimatu postupují

14.11.2024 - Veronika Krejčí | Ministerstvo životního prostředí ČR

Kvalita životního prostředí v Česku se díky zásadním investicím do jeho ochrany zlepšuje a postupně se snižuje uhlíková náročnost ekonomiky, potvrzuje Zpráva o životním prostředí ČR za rok 2023.

Rychlejší odklon od fosilních zdrojů energie brzdí vnější faktory jako kolísání cen a dostupnost energie kvůli nestabilní geopolitické situaci. To ovlivňuje chování domácností a firem ve vztahu k životnímu prostředí.

„Pozitivní závěr ze Zprávy o životním prostředí 2023 je jednoznačný. Díky významným investicím do ochrany je stav životního prostředí výrazně lepší než v předchozích desetiletích. A díky modernizaci, růstu ekonomiky a přijatým zákonům dokážeme životní prostředí lépe chránit a zároveň zvyšovat výkon ekonomiky. To ale neznamená, že naše ovzduší, voda, půda nebo živá příroda jsou v optimálním stavu. Rok 2023 byl v Česku nejteplejší v historii pozorování a zvyšují se hrozby spojené se změnou klimatu, zejména častější extrémní jevy počasí a jejich dopady, jak nám důrazně připomněly nedávné povodně. Proto jsme připravili tři zásadní novely na ochranu vody, půdy a ovzduší. Klimatická změna je neopomenutelný fakt a musíme dělat vše pro to, abychom zmírnily její dopady,“ shrnuje ministr životního prostředí Petr Hladík (KDU-ČSL).

Kvalita ovzduší i vody se zlepšuje

Čistota ovzduší se v posledních letech zvyšuje a oblastí s překročenými limity škodlivin je díky mírným zimám velmi málo. Česko směřuje ke splnění národních závazků pro snížení emisí do roku 2030, s výjimkou emisí amoniaku, kde je splnění zatím nejisté. Část domácností však stále využívá k vytápění paliva a technologie, které výrazně znečišťují ovzduší. Spalování uhlí a dřeva v domácnostech produkuje nejen prachové částice, ale i škodlivé látky, které se mohou hromadit v životním prostředí a ohrožovat lidské zdraví. Díky dotačním programům Ministerstva životního prostředí, jako byly Kotlíkové dotace nebo stále je Nová zelená úsporám, však znečištění z domácího vytápění klesá. Zlepšit kvalitu ovzduší má pak novela zákona o ochraně ovzduší, kterou MŽP připravilo a kterou aktuálně projednává Poslanecká sněmovna. Nastavuje mimo jiné přísnější podmínky pro monitoring emisí s cílem dále zlepšit kvalitu ovzduší a zavádí nová opatření ke snížení emisí.

Kvalita povrchových vod se od roku 2000 také značně zlepšila. Díky výstavbě nových čistíren odpadních vod a lepšímu se podařilo snížit množství amoniakálního dusíku a fosforu ve vodních tocích. Krátkodobě ale kvalita vod stagnuje a míru znečištění se nedaří dále snižovat..

Krajina je stále v ohrožení

Intenzivní využívání krajiny narušuje její funkce a způsobuje snižování pestrosti druhů živočichů i rostlin. Pokračuje úbytek ptáků, kteří jsou hlavním ukazatelem biologické rozmanitosti lesů a zemědělských oblastí. Díky péči v chráněných územích se však daří chránit některé ohrožené druhy.

Nadále se snižuje rozloha zemědělské půdy, zejména orné, a naopak se zvětšují rozlohy zastavěných

ploch a lesů. Zemědělská půda je kvůli intenzivnímu a jednotvárnému hospodaření ohrožena degradací.

V lesích ustupuje kůrovcová kalamita, která začala v roce 2015. Z Jeseníků na severní Moravě se postupně rozšířila i do dalších oblastí a vyvrcholila v roce 2020. To dosud ovlivňuje emisní bilanci České republiky a snahu o snižování emisí skleníkových plynů. Ačkoli se celková bilance lesnictví zlepšila, kvůli kůrovcové kalamitě produkují lesy stále více uhlíku, než kolik dokážou pohltit. Lesy se v postižených oblastech postupně obnovují, ale jejich celkové zdraví zůstává neuspokojivé, hlavně kvůli nevhodné druhové skladbě stromů.

Roste využití obnovitelných zdrojů, dopravě však dominují fosilní paliva

V energetickém mixu pro výrobu elektřiny a tepla nadále v roce 2023 klesal podíl fosilních paliv a roste využití obnovitelných zdrojů. Zatím však neroste energetická účinnost ani neklesá celková spotřeba energie.

Doprava v Česku je stále závislá na fosilních palivech a využívání alternativních pohonů se v individuální dopravě rozvíjí pomalu. Česko má třetí nejnižší podíl registrací nových elektrických osobních automobilů v Evropské unii.

Přechod na oběhové hospodářství postupuje, převažuje využívání odpadu, především recyklace, což je v souladu s hierarchií nakládání s odpady. V oblasti nakládání s komunálním odpadem je cílem výrazně omezit skládkování a podpořit materiálové využití, i když velká část komunálního odpadu stále končí na skládkách.

Finanční programy pomáhají domácnostem i průmyslu

Ochrana životního prostředí, včetně řešení změny klimatu, dlouhodobě finančně zajišťují jak národní, tak evropské zdroje prostřednictvím operačních programů. Mezi významné programy patří Operační program Životní prostředí, Program rozvoje venkova a od roku 2021 také Modernizační fond a Nástroj pro oživení a odolnost určený pro realizaci Národního plánu obnovy.

Příkladem úspěšného financování ochrany životního prostředí je program Nová zelená úsporám, Vodovody a kanalizace z Operačního programu Životní prostředí nebo program HEAT – Modernizace soustav zásobování tepelnou energií z Modernizačního fondu. Tyto programy významně pomáhají nejen průmyslu, energetice, ale hlavně domácnostem nebo obcím s přechodem na zelenou energii z obnovitelných zdrojů, úsporami energií a efektivnějším nakládáním s vodou.

Zpráva o životním prostředí České republiky 2023 poskytuje ověřené oficiální informace o stavu životního prostředí pro širší veřejnost a hodnotí, zda Česko směřuje ke splnění cílů Státní politiky životního prostředí ČR 2030. Podrobná data jsou k dispozici na portálu Envirometr.

https://www.mzp.cz/cz/news_20241114_Zivotni-prostredi-se-v-Cesku-diky-investicim-dlouhodobě-zlep-suje-Krajina-je-vsak-nadale-v-ohrozeni-a-projevy-zmeny-klimatu-postupuji